

Песни и нивното значење” (стр. 95—123) и „За значењето на словенскиот фолклор за изучувањето на балканската ејска ојштиност” (стр. 171—181), како и трудот на А. М. Жијулев „Сличност на словенските пословици” (стр. 236—251), пред се поради компаративистичката проблематика што ја опфаќаат, обработуваат. За жал, во својот прв труд за сличните описи во словенските епски песни авторот Ј. И. Смирнов, земајќи илустративен материјал од руските и бугарските зборници со народни песни, за таков (бугарски) го смета и Зборникот на браќата Миладиновци, од кој користи мошне богат материјал!

Ваквиот третман на македонските народни умотворби е уште поевиден-тен во трудот на С. Н. Конјрајјева — „За музичките паралели во песните на Јужна Русија и Југозајадна Буџарија”

(стр. 158—170), во кој како спореден материјал и служи една македонска песна од Гостивар „Кое цвеќе е најрано” (стр. 159), која авторката како примерок ја пренесува од трудот на бугарскиот музиколог Н. Кауфман „Die Mehrstimmigkeit in Liedfolklor der Balkanvölker”, „Beiträge zur Musikwissenschaft”, Берлин, 1967.

Несомнено, интерес предизвикува и трудот на познатиот советски фолклорист С. Н. Азбелев — „Мотиви на убистиво на нејријателскиот цар во билиниите и во косовските песни” (стр. 53—74), во кој компаративната постапка е исто така обилно застапена, со многубројни примери и од српскохрватската фолклористичка литература и која открива вонредна упатеност на авторот во проблематиката што ја зела за предмет на својата стручна обработка.

Т. С.

Академик Кирил Патријарх Български — „БЪЛГАРСКОТО НАСЕЛЕНИЕ В МАКЕДОНИЈА В БОРБАТА ЗА СЪЗДАВАЊЕ НА ЕГЗАРХИЈАТА“, София, 1971

Во издание на „Синодално издательство“ од Софија во текот на 1971 година под горниот наслов излеза од печат книгата на скоро починатиот бугарски патријарх Кирил.¹⁾

Делото е поделено на шест глави, со повеќе подглави. Книгата е губликувана без увод или предговор, без регистар на непознати имиња, без заклучок, така неопходни за едно дело кое претендира кон беродостоен научен третман. Од многубројните подножни напомени најголем дел се земени од бугарските историчари и публицисти, првенствено од самиот автор на дело-

то, додека само во една фуснота авторот го упатува читателот на еден современ македонски историчар. Тоа, пак, од друга страна, значи дека делото е пишувано исклучиво врз бугарска документација и публицистика или од македонски публицисти и културни дејци, современици на настаните кои пишувале на бугарски јазик, кои биле голем дел заведени од бугарската пропаганда или национално сè уште не декларирани, во времето кога се воделе жестоки антипатријаршишки борби за еманципација на македонската црква од грчката Цари-

¹⁾ Патријархот Кирил (1901—1972). Роден во Софија на 3. I. 1901 година. Во 1938 година избран за пловдиски митрополит а на 10 мај 1953 година за бугарски патријарх и софиски митрополит. Тој е прв бугарски патријарх по основањето на Егзархијата, заради тоа што неговото произведување во чин патријарх на бугарската црква се совпаѓа со подигнувањето на Бугарската егзархија во степен — патријаршија, на 10. мај 1953 година. (Кратка българска енциклопедија, том 3, София, 1966, с. 34).

градска патријаршија. Од друга страна, патријархот Кирил настојува да ја постигне основната цел — борбите на македонскиот народ за црковна еманципација од Цариградската патријаршија да ги прикаже уште како и борби и желби на македонскиот народ за приклучување кон Бугарска егзархија, зашто според бугарскиот патријарх Кирил „Македонија е Западна бугарска држава а Егзархијата е продолжение на Трновската патријаршија и Охридската архиепископија“ (с. 72). Во таа смисла само со една реченица се осврнува врз антиегзархиското движење во Македонија. Сметаме за должност да истакнеме и да ги упатиме добро необавестените читатели за да не бидат заведени од содржината на делото, а со цел да се добие реална слика на настаните во Македонија во времето кога македонскиот народ ја водел антипатријаршиската борба за своја самостојна македонска црква, истовремено за да ги согледаат многубројните антиегзархиски движења во Македонија, ги упатуваме на неколку трудови од д-р Славко Димевски.²⁾

Основната цел на авторот во книгата е да се прикажат многубројните антипатријаршиски борби на македонскиот народ, а потоа веднаш да ги декларира како истоветни со

антипатријаршиските борби на бугарскиот народ, со една за авторот многу значајна цел — да ги прикаже овие борби како желби и стремежи на македонскиот народ за присоединување кон Бугарската егзархија. Тематски делото го опфаќа временскиот период од I-та половина на XIX век, сè до една година по основањето на Егзархијата (28. II. 1870 година). Во таа смисла авторот во посебни подглавја се осврнува врз антипатријаршиската борба на македонскиот народ најпрво во Полјанската епархија, потоа во Велешката, Скопската, Пелагониската и Охридската епархија и на крајот накратко се задржува врз другите помали црковни институции во Македонија.

Осврнувајќи се на горенаведената тематика авторот не можел да прескокне а да не ги регистрира многу важните институции за македонскиот народ, создавањето на црковно-училишните општини во Македонија. Во таа смисла ќе се осврнеме, според нас, на една неточност во интерпретирањето дека Прилепската црковно-школска општина е основана 1838 година. Современата македонска историографија во последните свои согледувања и проучувања, смета дека истата институција е создадена нешто порано од горенаведената година.³⁾ Исто

²⁾ Д-р Славко Димевски, Македонското национално ослободително движење и Егзархијата (1893—1912), Скопје, 1963; исти: Митрополитот скопски Теодосиј, Скопје, 1965; исти: Некои моменти од антиегзархиското движење до создавањето на ВМРО. Гласник на Институтот за национална историја, Скопје, V/2, 1961, с. 79 до 200; исти: Некои моменти од борбата на Велешкото граѓанство со Егзархијата, Гласник на институтот за национална историја, III/I, Скопје, 1959, с. 173 до 196.

³⁾ Македонската историографија во последните свои проучувања смета дека прилепската црковно-школска општина е основана не подоцна од 1826 година. — Д-р Крсте Битоски, Дејноста на прилепската општина во XIX век, Списание „Стремеж“, XIV/9, Прилеп, 1968, с. 19—20; Прилеп и Прилепско низ историјата, Прилеп, 1971, с. 210.

така треба да се корегира изнесувањето на авторот дека „во 1971 година во Прилеп е свикан Првиот училищен собир“ (с. 44). Вероватно се работи за техничка грешка, па годината 1971 треба да се замени со 1871.

Во смисла македонското црковно движење да го прикаже како бугарско, авторот многу истакнати македонски културни дејци и преродбеници ги декларира како бугарски. За авторот Бугари се: Јоаким Крчовски, Кирил Пејчиновиќ, Наташил Кучевишки, Партенија Зографски, Димитар Миладинов, Рајко Жинзифов, Јордан Хаџи Константинов — Џинот, Григор Прличев, Анатолиј Зографски, Кузман Шачкарев, Димитар Македонски, Венијамин Мачуковски и многу други (с. 8 до 28). Исто така за патријархот Кирил „бугарскиот народ е населен покрај во денешна Бугарија и во цела Тракија, Македонија и дел од Албанија“ (с. 8), а „Самоил е херојски бугарски цар со престолнина во Охрид“ (с. 9). Кирил и Методи и пивните ученици Климент и Наум се Бугари (с. 9). Потоа ги употребува следните изрази: „Само-

иловата бугарска држава“ (с. 14), „македонски бугарин“ (с. 15), „македоно-бугарски“ или „западно и северно-македонски говор“ (с. 13; избегнувајќи да го употреби терминот — македонски јазик. Посебно од интерес за македонската историографија се следните изнесувања на авторот: дека во Ново Село — Штипско во 1850 година во црквата Св. Богородица се служело на словенски јазик. На друго место авторот Партенија Зографски го представува како собирач на народни песни, истакнувајќи дека во 1858 година, редакцијата на „Бугарски книжници“ знае за Зборник на народни песни составени од Партенија Зографски. „С народните песни от Македония Партений докажва целноста на „македонското наречие“ (с. 21).

Ни се чини, од сето горе кажано, дека не е потребен посебен заклучок и суд за книгата на бугарскиот патријарх Кирил и да ги оцениме намерите и целите со издавањето на неговото дело. Тие се за нас одамна познати и темпирани со определени цели.

А. Т.

В. О. Пунский, ФОРМИРОВАНИЕ У ШКОЛЬНИКОВ ПОНИМАНИЯ ЗАКОНОМЕРНОСТИ ИСТОРИЧЕСКОГО ПРОЦЕССА (Из опыта работы по изучению курса новой истории в 8 классе), Москва 1972, стр. 269

Во советското училиште, посебно во наставата по историја, на прашањето: со што и како да се воведуваат учениците во марксистичкото разбирање на историјата — перманентно му се посветувало внимание. Овој проблем бил и сè уште е предмет на теоретски расправи во советската педагошка литература и периодика, а посебно по методиката на наставата по историја.

И покрај евидентните резултати во наставата по историја — кои се резултат на реформирањето на наставата во правец на нејзиното поразување со животот и наблегнувањето врз издигнувањето на идејно-теоретското ниво на наставата по историја и со воведувањето на посебниот предмет општествоведение, како и на научните дострели на општата дидактика и методика на на-